

EĞİTİM DENETMENLERİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN BAKIŞ AÇISINI BELİRLEME ÖLÇEĞİ GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Engin ASLANARGUN, Abdurrahman KILIÇ, Merve ERİŞ
Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye.

İlk Kayıt Tarihi: 17.10.2011

Yayına Kabul Tarihi: 14.06.2013

Özet

Bu çalışmanın amacı ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin görüşlerine göre illerde görev yapan eğitim denetmenlerine yönelik bakış açısını belirlemek amacıyla Eğitim Denetmenlerine Yönelik Öğretmen Bakış Açısını Belirleme Ölçeği geliştirmektir. Ölçek geliştirme geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında Düzce ilindeki öğretmen görüşlerinden yararlanılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda 32 maddeden ve 7 faktörden oluşan ölçek geliştirilmiştir. KMO testi sonucu 0.81, kritik değer olarak kabul edilen 0.70'den yüksektir. Bartlett Testi sonucunda ise $p = 0.000 < 0.01$ olduğundan 0.01 düzeyinde anlamlı olup 32 madde toplam varyansın 53.84'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0.92 olarak hesaplanmıştır.

***Anahtar sözcükler:** Eğitim Denetmeni, Öğretmen Beklentisi, Rehberlik*

A SCALE OF EVALUATING TEACHER OPINIONS FOR EDUCATIONAL SUPERVISORS (A VALIDITY AND RELIABILITY)

Abstract

This paper aims to develop a scale of evaluating educational supervisors' job performance by teachers. Survey method is used in the research. The outline of scale was applied by 210 teachers recruited in eight primary schools in Akçakoca District of Education in Düzce. After application of the outline of the scale that has resulted in 32 items and 7 factors of final version of scale soon after the completion of reliability and validity analysis. KMO value of the scale is over than 0.81 that is meaningful above than critical level of 0.70 and the value of Bartlett test is meaningful on the level of .01. It is seen that after factor analysis, the scale provides 53.84 of total variance.

***Keywords:** Supervisor, Teachers's Expectation, Guidance*

1. Giriş

Eğitim denetmenleri il sınırları içerisinde yürütülen eğitim öğretim faaliyetleri ile ilgili denetim, rehberlik, inceleme, soruşturma ve araştırma işlemlerinden sorumlu olarak görev yapmaktadır. 2011 yılından önce ortaöğretim kurumları ile ilçe, il ve bakanlık merkez örgütünün denetim işlemleri bakan tarafından görevlendirilen bakanlık denetmenlerince yerine getirilmekte, bütün ilköğretim kurumları ile diğer bazı eğitim kurumları ise eski adıyla ilköğretim/egitim denetmenleri, yeni adıyla eğitim denetmenleri tarafından denetlenmiştir. Eğitim denetmenlerinin görev tanımı 2011 yılında çıkarılan yönetmeliğe göre (1) il millî eğitim müdürünün uygun görüşü ve valinin onayı ile yapılacak görevlendirmeler çerçevesinde belirtilen kurumlarda; rehberlik, iş başında yetiştirme; teftiş, denetim, değerlendirme, araştırma, inceleme, soruşturma ve benzeri konulara yönelik çalışmaları yürütmektir. Vali tarafından verilecek diğer inceleme, araştırma ve soruşturma görevleri de eğitim denetmenlerinin görev alanına dahil edildiğinde oldukça yoğun bir iş yükü ile karşı karşıya oldukları anlaşılmaktadır. Eylül 2011 Tarih ve 652 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2) ile il düzeyinde doğrudan millî eğitim müdürüne bağlı olarak çalışan ve il genelinde denetim ve rehberlik görevlerini yerine getiren İl Eğitim Denetmenler Başkanlığı yer almaktadır. Önceleri ortaöğretim kurumlarının denetim ve rehberlik işleri hariç il genelindeki diğer eğitim kurumlarından sorumlu iken bu kanun ile ildeki her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütmekle görevlendirilmişlerdir. Valilik görevlendirmesi yapıldığı takdirde eğitim dışındaki diğer kurumlarda da inceleme ve soruşturma yapmaktadırlar. 2011 itibariyle Türkiye genelinde yaklaşık 3200 eğitim denetmeni ve denetmen yardımcısı illerde denetim, rehberlik, inceleme ve soruşturma görevini yerine getirmektedir.

Üstlendikleri görevi ildeki atamaya yetkili en üst amir adına yerine getirmeleri, eğitim denetmenlerinin bir anlamda görevlendiren makamın yetki genişliğine sahip olarak hareket etmelerine olanak sağlamaktadır. Yasal güç olarak tanımlanan bu güç meşruiyetini en üst makamdan aldığı için denetmenin elini güçlendirirken, denetmenler açısından bürokrasiyi çağrıştıran mesafeler anlamına gelebilmektedir. Denetim, belirli süreçler içerisinde ve işlem basamakları halinde yapılması gerektiğinden denetim teknik bilgisine ve yasal mevzuata hakimiyeti zorunlu olarak beraberinde getirmektedir. Bunlara ilaveten kişiler arası iletişim, sosyoloji, psikoloji ve yönetim bilgisi gibi sosyal konularda denetmenin belirli bir uzmanlık düzeyinde olması gerekmektedir. Kişisel özellikler de denetmenin görevini etkili bir şekilde tamamlamasına katkı sağlayabilir. Konuşma tarzı ve ses tonu, insanlara bakış açısı, olayları değerlendirmedeki zekası ve inceliği, olaylara hakimiyeti ve bütünsel düşünmesi, iletişim becerisi, kişisel etkililiği gibi bireysel özellikleri ile karizmatik bir özellik taşıyabilir.

Kurum, yönetim ve öğretmenle ilgili denetim ve diğer görevleri yerine getiren eğitim denetmenlerinin sahip olması gereken mevzuat bilgisi yönetmelikte belirtilmekte ve buna göre yapılan sözlü ve yazılı sınavlarda başarılı olmaya bağlı olarak atamaları gerçekleştirilmekte, yasal metinlerde insani ve sosyal yeterliklere ilişkin ayrıntılı bir açıklama yer almamaktadır. Yönetmelikte sadece genel bir ifade olarak denetmenlerin

ve denetmen yardımcılarının mesleki statülerinin gerektirdiği saygınlığı, güven duygusunu ve tarafsızlığı zedeleyecek davranışlarda bulunamayacakları, gizliliğe dikkat etmeleri gerektiği, öğretmenlerle ticari bir iletişime giremeyeceklerinin altı çizilmektedir. Eğitim denetmenleri için geliştirilmiş bir etik ilkeler dizisi bulunmadığı ileri sürülmesine karşın öğretmenlerin denetimini sağlayan kişiler olarak öğretmenlerin öğrenme ve gelişimlerinin artırılması, onların öğrenci ve ailelerinin yaşamlarını ve okul kültürünü anlamalarının sağlanması, eğitimcilerin mesleki ideallere ulaşmalarının sağlanmasından sorumlu oldukları belirtilmektedir. Denetim anlayışının Batı'daki tarihsel gelişimi incelendiğinde 17. yüzyılda kontrol etme amaçlı yürütülen bir anlayıştan 20. yüzyılın ikinci yarısında insan ilişkileri, iletişim, işbirliği gibi daha insani bir hedefe yönelme olduğu anlaşılmaktadır (3, 4).

Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde denetmenlerin değerlendirme görevlerinden birçoğunun okul yöneticisine geçtiği belirtilmesine karşın (5) Türk Eğitim Sisteminde denetmenlerin rolü ve ağırlığı devam etmektedir. Denetim, rehberlik, inceleme, soruşturma ve araştırma görevleriyle ilgili en merkezi rol denetmenlere ait olup hakim ve savcılara has olan esnek çalışma zamanı belirleme, başka kuruma görevlendirilememe, yargı ve sağlık kararı hariç görevden alınamama gibi ayrıcalıklar idari olarak denetmenlere tanınmaktadır. Hareket alanı diğer eğitim çalışan ve yöneticilerine göre geniş olan denetmenlerin görevlerini etkili ve verimli bir şekilde yürütebilmeleri için yasal mevzuat dışında bazı nitelik ve davranışlara sahip olması gerektiği açıktır. Üstlendikleri görevler ve öğretmenler karşısındaki konumları özellikle insan ilişkileri, rehberlik, işbirliği ve liderlik gibi bazı nitelik ve davranışların ön plana çıkmasını gerektirmektedir. Mesleki ve genel kültür, güncel gelişmeleri takip edebilecek düzeyde yabancı dil, empati, sezgi, eleştiri, adalet, heyecan, motivasyon, yönlendirme gibi kavramlar etrafında şekillenen değerlerin, alışkanlıkların ve donanımların denetmenlerde olması gerektiği vurgulanmaktadır (6). Bu değerler ve davranışlar denetmenlerin öğretmenlerle iletişimlerine anlam kazandırabilir ve denetim etkinliklerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlayabilir. Denetimin doğasında var olan ve insanların bu meslek mensuplarına soğuk ve mesafeli yaklaşması, denetmenlerin sahip olduğu insan ilişkileri yetenekleri ile giderilebilir. Denetmenlerin atanması, seçilmesi ve yetiştirilmesi sürecinde Türkiye'de sistemli ve belirlenen amaçları gerçekleştirecek nitelikte bir politika bulunmadığı söylenebilir. Mevzuata ilişkin çoktan seçmeli bir testten ve sonrasında üst düzey bürokratlardan oluşan bir komisyonun yürüttüğü mülakattan başarılı olmak denetmen olmak için, yine mevzuat ağırlıklı iki aylık bir kurstan sonra denetmenlikte yetişmiş olmak için yeterli görülmektedir. Kısaca, meslekte asıl olan öğretmenlik olduğu için öğretmen olan her bireyin denetmenliği de yapabileceği, uzmanlık gerektiren diğer alanlarda ise fakülte mezunu olmanın yeteceği anlayışı bakanlık bürokrasisinde hala geçerli akçe olarak iş görmektedir. Denetmenlerin sahip olması gereken değerler, meslek bilinci, uzmanlık gerektiren bir meslek olarak eğitim ihtiyacı gibi hususlar atanma ve seçilme sürecinde dikkate alınmamakta, mesleğe alınan denetmenler doğrudan denetim ve rehberliğe başlatılarak iş başında kendi yöntemleriyle yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri sağlanmaktadır. Öğretmenler tarafından denetime ve denetmenlere karşı beslenen olumsuz düşüncelerde bu yanlış atama ve seçme politikalarının da azımsanmayacak derecede payı olduğu söylenebilir.

Denetmen ile öğretmen arasındaki iletişimin çift yönlü, gelişimsel ve rehberlik merkezli olması okullardaki eğitim ve öğretimin niteliğini artırabilir. Öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu rehberlik hizmetlerini etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi hem denetmenlerin bilgi düzeyi ve davranışları ile hem de öğretmenlerde oluşan denetmen algısı ile yakından ilgilidir. Hatta bu noktada alıcı noktasında olan öğretmenlerin bakış açısı, rehberlik ihtiyacı hissetme derecesi, denetmenlerden bir şeyler öğrenme ve onları bu görevi yerine getirebilecek yetkinlikte görmeleri oldukça önemlidir. 1980'li yıllarda yapılan araştırmalarda öğretmenler mevzuatı uygulama yönünden denetmenleri yetersiz görmekte, denetmenlerin rehberlik ve soruşturma görevlerini bir arada yürütmelelerinin ve uzun süre aynı yerde çalışmalarının örgütsel ve mevzuat sorunlarına yol açarak denetimin etkililiğinin zayıflattığını belirtmekte ve denetmen olarak atanacaklarda mesleki başarı, kıdem, lisansüstü eğitim gibi bilgi boyutundaki özelliklerin yanı sıra sorumlu ve insancıl ilişkiler kurabilen, demokratik tutum ve davranışlara sahip, hoşgörülü, sabırlı, çalışkan olmak gibi kişisel özelliklerin de olması gerektiğinin altını çizmektedir. Ayrıca öğretmenler denetmenlerin empati ve moral özellikleri konusundaki davranışlarını yetersiz görmekte, grup davranışı ve güdüleme boyutlarında ise orta düzeyde değerlendirmekte, rehberlik ve soruşturma amacıyla okula gelen denetmenler arasında fark görmemekte ve denetmenlerin sanki öğretmenlikten gelmemiş gibi davrandıklarını belirtmekte, denetmenlerden güler yüzlü olmalarını, iyi iletişim kurmalarını, çevre koşullarını dikkate almalarını, objektif olmalarını ve evraktan çok performansla önem vermelerini beklemektedirler. Buna karşın denetmenler öğretmenlerin yenilenen programlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıklarını, yapılan değerlendirmeleri eleştiri olarak algıladıklarını, değerlendirme kriterlerini bilmediklerini, mezun olurken çalışacakları kurum hakkında yeterince bilgili olmadıklarını (7,8,9,10,11,12) ifade etmektedirler. Öğretmenlerin ve denetmenlerin bakış açılarında problemlerli bir durumun olduğu, birbirine bu kadar bağlı ve yakın çalışma durumunda olan iki meslek mensuplarının olumsuz algıları hem mesleki olarak hem de kişisel açıdan incelenmeyi gerektiren bir durumdur.

Bu çalışmanın amacı ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin illerde görev yapan eğitim denetmenlerine yönelik bakış açısını belirlemek amacıyla Eğitim Denetmenlerine Yönelik Öğretmen Bakış Açısını Belirleme Ölçeği geliştirmektir.

2. Yöntem

Ölçek geliştirme geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları kapsamında Düzce ilindeki 210 öğretmenin görüşlerinden yararlanılmıştır. Geçerli kabul edilen 167 öğretmenin 93'ü bayan, 74'ü erkek olup 92 öğretmen sınıf, 75'i ise branş dersleri öğretmenidir.

Çalışma grubu olarak tespit edilen bir ilçede ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlere ölçme aracının taslak hali uygulanmıştır. Eğitim örgütlerinde geçerli olan denetmen-öğretmen iletişimini öğretmenlerin bakış açısıyla ölçmek amacıyla tasarlanan aracın geliştirilmesi aşamasında aşağıdaki süreçler izlenmiştir.

Ölçek Geliştirme Basamakları

Ölçek geliştirme aşamaları araştırma yöntemleri ve ölçek geliştirme kaynaklarında farklı şekillerde önerilmesine karşın (13, 14) bu çalışmada başvurulmuş ölçek geliş-

tirme sürecinde temel işlem basamakları aşağıdaki gibi uygulanmıştır.

Ölçme aracının sahip olması gereken özellikler arasında yer alan geçerlilik bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, başka herhangi bir özellikle karıştırılmadan doğru olarak ölçebilme özelliğidir. Başka bir ifadeyle ölçmeyi amaçladığı şeyi ölçebilme derecesidir. Bunun için kapsam geçerliğine yönelik olarak belirtke tablosu hazırlama, uzman görüşlerini alma gibi istatistiksel olmayan ya da istatistiksel analizlerden de yararlanılabilir. Ölçme araçlarının tek başına geçerli olarak nitelenemeyeceği, geçerliğin kullanılan ölçekten elde edilen sonuçlara bağlı olarak geliştirilen yorumlarla ilişkili olabileceği de ileri sürülmektedir (15, 16, 17). Araştırmanın geçerliğini sağlamak için literatür taraması yapılarak madde havuzu oluşturulmuş ve ortaya çıkan hüküm cümleleri uzman görüşüne sunulmuştur.

Buna göre öncelikle araştırılması amaçlanan konu hakkında ilgililerin görüşlerinden ve literatür taramasından yararlanarak madde havuzu oluşturulmuş, ortaya çıkan ölçek taslağının öğretmenlerin düşüncelerini hangi ölçüde yansıttığını belirlemek amacıyla ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlere ön uygulama yapılmıştır. Geri dönen ölçme aracı taslağında verilen cevapların geçerlik ve güvenilirlik düzeyini tespit etmek için faktör analizi uygulanmış, sonucunda bazı maddelerin ölçme aracı taslağından çıkarılması yoluyla nihai ölçme aracı elde edilmiştir. Bu basamaklar aşağıda daha ayrıntılı ve rakamsal değerlerle açıklanmaktadır.

Madde Havuzunun Oluşturulması:

Madde havuzu oluşturma aşamasında literatür taraması yapılarak denetmenlere yönelik bakış açıları ve öğretmen görüşleri kuramsal olarak araştırılmış, ilgili kaynaklardaki anahtar kelimeler ve konu başlıkları not edilmiştir. Konu ile ilgili diğer alanlarda kullanılan yerli ve yabancı kaynaklarda hazırlanmış ölçekler incelenerek ölçekte yer alması gereken kavramlarla ilgili ön çalışma yapılmıştır. Daha sonra, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında lisansüstü öğrenim gören farklı sınıflardaki 25 öğretmene konu ile ilgili açık uçlu yarı yapılandırılmış sorular yöneltilmiştir. Alanda lisansüstü öğretim gören öğretmenlerden, denetmenlerin denetim esnasında sergiledikleri davranışlar, öğretmenlerin denetmenler hakkındaki değerlendirme ve yorumları ile denetmenlerin öğretmenlerle kurdukları ast-üst ilişkisi hakkındaki gözlemlerini ve deneyimlerini ayrıntılı olarak yazmaları istenmiştir. Literatür taraması sonunda oluşturulan madde havuzu ve öğretmen görüşleri içerik analizi sonuçlarına göre 50 maddeden oluşan bir ölçek taslağı elde edilmiştir. Elde edilen taslak dil ve içerik açısından alan uzmanlarına incelenmiş, benzer maddeler elenerek olumlu ve olumsuz ifadelerden oluşan 41 maddeli ön uygulama taslağı ortaya çıkmıştır.

Ön Uygulama Yapılması:

Dil ve içerik açısından gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra oluşturulan ölçek taslağındaki olumlu ve olumsuz ifadeler cevaplayıcılarda herhangi bir yanlılığa meydan vermeyecek şekilde taslak ölçekte dağıtılmıştır. Geliştirilen taslak 2010-2011 Eğitim öğretim yılının 2. Kanaat döneminde Düzce ili Akçakoca ilçesinde 8 ilköğretim okulunda görev yapan 210 öğretmene uygulanmış, geri dönen 185 ölçek taslağından

hatalı ve eksik doldurulanlar çıkarıldığında 167 ölçek taslağı geçerli kabul edilmiştir. Kabul edilen ölçek taslağınının 93 tanesi bayan, 74 tanesi erkek öğretmenler tarafından doldurulmuştur. Ölçeği cevaplayan 92 öğretmen sınıf, 75'i ise branş dersleri öğretmenidir.

Faktör Analizi:

Madde havuzunda toplanan, çeşitli aşamalardan geçerek geçerliği test edilen ve ön uygulama ile gerçek gruba uygulanan taslak ölçekteki 41 maddeden hangilerinin işlediğini belirlemek amacıyla faktör analizi tekniği kullanılmış, her bir maddenin ayırt ediciliğine (madde-toplam test korelasyonları) bakılmıştır.

Bir ölçeğin geçerli olması, ölçekteki maddelerin hepsinin ölçülmesi istenen niteliği ölçüp ölçmediği ile ilgilidir. Ölçekteki maddelerin aynı ya da çok yakın nitelikleri ölçüp ölçmediğini tespit etmek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, yapı geçerliğini ölçmek için uygulanan yöntemlerden biridir. Buna göre ölçekteki soruların, testin ölçtüğü varsayılan özelliği ölçüp ölçmediğini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçek, bir niteliğin belirli bir boyutunu ölçtüğü zaman geçerli kabul edilmektedir. Bu analizlerde, tüm değişkenler arasındaki ilişkiler incelenir. Bu ilişkilere dayanılarak verilerin daha anlamlı ve özet olarak sunulması sağlanır. Faktör analizinde özellikle KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değerlerinin yüksek olmasına özen gösterilmiştir. Bunu anlamı, belirli bir faktörün toplam varyans içinde diğer faktörlerden daha çok yoğunluk kazanmasıdır. Bu durumda faktör yükü düşük olan maddeler ölçekten çıkarılabilir (13, 18, 19).

Güvenirlilik Çalışması:

Ölçme aracında bulunması gereken bir diğer özellik de güvenirliliktir. Tutarlılık veya kararlılık olarak da nitelenen güvenirlilik, bir ölçme aracının sonraki tekrarlı ölçümlerde tutarlı sonuçlar üretmesidir. Buna uymayan maddelerin ölçme aracında yer alması güvenirliliği düşürür. Güvenirlilik bir anlamda ölçek maddeleri arasındaki korelasyonun yüksek olmasını gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle sonraki ölçümlerde de aynı veya büyük ölçüde benzer şekilde ölçüm yapmasıdır. Bu anlamda güvenirlilik bir düzey meselesidir, bir ölçek çok güvenilir, oldukça güvenilir veya güvenirliliği oldukça düşük olabilir. Ölçme sonuçlarının tesadüfi hatalardan arınmış olması güvenirliliğini sağlar. Uygulanan ölçekten elde edilen puanlar, aynı ölçme aracı aynı koşullarda tekrar uygulandığında önemli düzeyde farklılık gösteriyorsa ölçeğin güvenirlilik derecesinin düşük olduğu anlaşılır. Ölçme aracının küçük farkları belirleyebilme özelliği (duyarlılık), elde edilen sonuçların birbiriyle tutarlı olması, aynı şartlarda tekrar uygulanması durumunda birbirine benzer sonuçlar elde edilmesi (kararlılık) güvenirliliğin boyutları olarak görülür. Testin güvenirliliği yapılacak istatistiksel analiz teknikleriyle belirlenebilir (15, 16, 17, 18).

3. Bulgular

Madde Analizi ve Ölçeğin Faktör Yapısının İncelenmesi

Ölçeğe maddelerinin seçimi için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizine uy-

gunluğuna ise KMO-Bartlett testi ile bakılmıştır. Sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. KMO Bartlett Test Sonuçları

KMO	0.816	
Bartlett	X ²	2772.156
	Sd	820
	p	0.000

KMO testi sonucuna bakıldığında, elde edilen sonuç, sınır değer olarak kabul edilen 0.70’den yüksektir. Bartlett Testi sonucunda ise $p = 0.000 < 0.05$ olduğundan 0.05 düzeyinde anlamlıdır. Elde edilen bulgulara göre, ölçek maddelerine faktör analizi uygulanabilir. Deneme uygulaması kapsamına alınan 41 madde açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Ölçülen özelliklerle ilgili temel faktörler ve yükleri belirlenmeye çalışılmıştır. Faktör konusunda bir kısıtlamaya gidilmemiş, temel bileşenler analizi ve varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır. Ölçekteki faktör sayısı belirlenmiş, burada özdeğeri birin üzerinde olan faktörler değerlendirmeye alınmıştır. Maddelerden ise faktör yükleri 0.40’ in üzerinde olanlar dikkate alınmış, aynı anda iki alt boyutu bir den temsil edilen maddeler belirlenip ölçekten çıkarılmıştır (19). Bunların yanı sıra, her bir madde için madde ölçek korelasyonuna bakılmıştır. Madde-ölçek korelasyonu 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olanlar ölçeğe alınmış, diğer maddeler ise ölçek dışı tutulmuştur. Yapılan faktör analizi ve madde-test korelasyonu sonucunda, 6,12,13,18,24,26,27,35,36 numaralı maddelerin ölçekten çıkarılması uygun bulunmuştur. Kalan maddeler ise, 7 alt boyuta ayrılmıştır. Toplam varyansın %53.84’ünü açıklamıştır. Her bir alt boyuta ait maddeler, faktör yükleri ve madde ölçek korelasyonları aşağıda verilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 2. Güvenirlik (Cronbach Alpha) Katsayısı

Cronbach alpha	N
,915	32

4. Tartışma ve Yorum

Yapılan analizler sonunda ölçeğin 32 madde ve 7 boyuttan oluşan bir yapıda olduğu ortaya çıkmaktadır. Buna göre her boyutta 3 ile 7 arasında değişen sayılarda madde yer almaktadır. Bu boyutlara ilişkin analiz değerleri, madde içerikleri, faktör yükleri ve madde ölçek korelasyonları aşağıda sunulmaktadır.

Anlayış Gösterme Boyutu

Bu boyutta 7 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre Anlayış Gösterme boyutuna ilişkin madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Anlayış Gösterme Boyutu

No		Faktör	MÖK
5	Denetmenler öğretmenlere güler yüzlü ve içten davranmaktadırlar.	0.532	0.520
7	Denetmenlerin genel olarak iyi olduğunu düşünüyorum.	0.746	0.570
14	Eleştirilerine cevap verildiğinden hoşgörülü davranmaktadırlar.	0.415	0.467
30	Denetmenleri, denetimleri öğretmenleri incitmeden yerine getirirler.	0.729	0.542
8	Denetmenler öğretmenlere kıcıcı davranmaktadırlar.	0.513	0.584
29	Denetmenler denetim görevlerini adil bir şekilde yapmaktadırlar.	0.634	0.405
20	Öğretmenlere yeterince değer vermektedirler.	0.761	0.552

Anlayış gösterme boyutunda yer alan maddeler genel olarak eğitim denetmenlerinin güler yüzlü olması, hoşgörülü davranması, öğretmenlere nazik, kibar ve adil davranması, değer vermesi gibi niteliklerini sorgulayan maddelerden oluşmaktadır. Faktör yükleri 0.415 ile 0.761 arasında değişmektedir. Madde ölçek korelasyonu ise 0.405-0.584 arasındadır.

Yeterlilik Boyutu

Yeterli boyutunda 6 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre Yeterlik boyutuna ilişkin madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 4'de verilmiştir

Tablo 4. Yeterlik Boyutu

No		Faktör	MÖK
17	Denetmenlerin kendilerini yeterince geliştirmemektedirler..	0.588	0.671
37	Denetmenlerin açık bulmaya geldiklerini düşünüyorum.	0.551	0.572
38	Denetmenlerin ne kadar donanımlı olduklarını anlayamıyorum	0.698	0.376
39	Denetmenler sürekli nasihat ediyorlar.	0.635	0.548
40	Denetmenler kendilerini çok bilgili zannetmektedirler.	0.608	0.660
41	Eksiklerin konusunda yapılması gerekenleri bilmemektedirler.	0.659	0.627

Bu boyuta dahil olan maddeler incelendiğinde denetmenlerin bilgi düzeyi, donanımları, kendilerini geliştirmelerine ilişkin ifadeleri görmek mümkündür. Madde ölçek korelasyonu, 0.376 ile 0.671 arasında değişmektedir. Faktör yükleri ise, 0.551 ile 0.698 arasında değişmektedir.

Denetim İhtiyacı Boyutu

Denetim İhtiyacı boyutunda 6 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre Yeterlik boyutuna ilişkin madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Denetim İhtiyacı Boyutu

No		Faktör	MÖK
1	Denetmenlerin eleştirilerini dikkate alıyorum.	0.653	0.390
2	Olumlu davranışları vurgulayarak motive etmektedirler.	0.498	0.563
15	Eğitimin niteliğinin artmasında denetmenlerin katkıları önemlidir.	0.772	0.279
25	Ortaöğretimin denetlenmemesi öğretmenler açısından kayıptır.	0.653	0.551
31	Denetimden sonra motivasyonumun arttığını söyleyebilirim.	0.402	0.542

Bu boyutta eğitim denetmenlerinin yaptıkları görevin yararlılığına, ifadelerindeki olumluluğa ve motivasyon sonucu yaşanan olumlu havaya dikkat çeken ifadeler yer almaktadır. Denetim ihtiyacı boyutunda ise, en düşük madde ölçek korelasyonu 0.390, en yükseği ise 0.563'tür. Elde edilen tüm değerler 0.05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Faktör yükleri ise her bir madde için oldukça yüksektir.

Samimiyet Boyutu

Samimiyet boyutunda 3 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 6'da verilmiştir

Tablo 6. Samimiyet Boyutu

No		Faktör	MÖK
3	Öğretmen-denetmen iletişimi samimiyetten uzaktır.	0.778	0.479
4	Denetmenlerin öğretmenlerle iletişim kuramadıklarını düşünüyorum.	0.598	0.537
34	Denetmenlerin herhangi bir faydasını görmedim.	0.529	0.526

Bu boyutta eğitim denetmenlerinin öğretmenlerle iletişimlerinde baskın olan hava, iletişim türü ve denetmenlerin sistem içerisindeki işlevlerini sorgulayan ifadeler yer almaktadır. Tablo 6 incelendiğinde, bu boyutta 3 madde olduğu görülmektedir. Faktör yükleri 0.529, 0.598 ve 0.778 dir. Madde ölçek korelasyonları ise, 0.479, 0.537 ve 0.526 dır.

Uzmanlık Boyutu

Uzmanlık boyutunda 4 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 7'da verilmiştir

Tablo 7. Uzmanlık Boyutu

No		Faktör	MÖK
10	Söyledikler ile yaptıklarını tutarlı bulmuyorum.	0.732	0.498
11	Denetmenler, daha çok olumsuz davranışlar üzerinde yoğunlaşmaktadırlar.	0.823	0.665
16	Denetmenlerin davranışları mesleki hevesimi olumsuz etkilemektedir.	0.645	0.615
19	Denetmenler eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip değildir.	0.661	0.533

Bu boyutta denetmenlerin sahip oldukları teknik bilgi ile alanda edindikleri bilgi ve uygulamaları içeren sorular ve cevaplar yer almaktadır. Uzmanlık boyutunda 4 madde yer almaktadır. Bu dört madde çok yüksek faktör yüklerine sahiptir. Ölçülmek istenen özelliği oldukça iyi ölçmektedirler. Madde ölçek korelasyon değerleri de diğer alt boyutlara göre daha yüksektir.

Denetmenlik Algısı Boyutu

Denetmenlik Algısı boyutunda 4 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 8’de verilmiştir

Tablo 8. Denetmen Algısı Boyutu

No		Faktör	MÖK
21	Denetmenler sürekli aynı şeylerden bahsetmektedirler.	0.486	0.518
28	Denetmenlerin denetimlerde önyargılı olduklarını düşünüyorum.	0.708	0.595
32	Denetmenlerin eleştirilerini geçiştirme amaçlı dinliyorum.	0.683	0.472
33	Öğretmenlikte başarılı olamayanların denetmenliğe geçtiğini düşünüyorum.	0.506	0.593

Bu boyutta öğretmenlerde oluşmuş denetmen algısına yönelik durumun tespiti ifadeleri yer almaktadır. Faktör yükleri 0.486 ile 0.708 arasında değişmektedir. Madde ölçek korelasyonu ise, 0.472 ile 0.593 arasında değerler almaktadır.

Denetimin Niteliği Boyutu

Nitelik boyutunda 3 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alma sırasına göre madde ölçek korelasyonları ve faktör yükleri Tablo 9’da verilmiştir

Tablo 9. Denetimin Niteliği Boyutu

No		Faktör	MÖK
9	Denetmenler kendilerini öğretmenden üstün görmektedirler.	0.767	0.417
22	Öğretmen denetiminin göstermelik yapıldığını düşünüyorum.	0.525	0.432
23	Denetmenlerin denetim sonrası verdikleri puanlar gerçeği yansıtılmamaktadır.	0.580	0.619

Denetimin niteliği boyutunda denetmenlerin gerçekleştirdiği denetimin niteliği ve öğretmenlerin denetimlere karşı bakış açısına yönelik durumun tespiti ifadeleri yer almaktadır. Bu boyutta yer alan maddelerin faktör yükleri 0.525 ile 0.767 arasındadır. Madde ölçek korelasyonu ise 0.417 ile 0.619 arasında değer almaktadır.

5. Sonuç

Bu araştırma ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin illerde görev yapan eğitim denetmenlerine yönelik bakış açısını belirlemek amacıyla Eğitim Denetmenlerine Yönelik Öğretmen Bakış Açısını Belirleme Ölçeği geliştirme çalışmasıdır. Bu doğrultuda Düzce ilindeki ilköğretim okullarında görevli 210 öğretmene uygulama

yapılmış, geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda 32 maddelik 7 boyutlu ölçek geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde alanyazında genel olarak izlenen literatür taraması, madde havuzu oluşturma, ön uygulama, faktör analizi ve güvenilirlik hesapları aşamaları takip edilmiştir. Deneme formunda uygulanan 40 maddelik ölçme aracı taslağı yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda 32 maddenin kalacağı uygun görülmüş, uygun olmayan maddeler ölçekten atıldıktan sonra kalan 32 madde için ise güvenilirlik katsayısı 0.915 olarak ölçülmüştür. KMO testi sonucu, kritik değer olarak kabul edilen 0.70'den yüksektir. Bartlett Testi sonucunda ise $p=0.000 < 0.01$ olduğundan 0.01 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuçlara göre deneme uygulamasında elde edilen verilere faktör analizi uygulanabileceği anlaşılmaktadır.

Faktör analizi sonucunda bazı maddelerin ölçekten çıkarılması uygun görülmüştür, negatif faktör yükü alıp ters işledikleri gerekçesiyle ölçek dışı bırakılmışlardır. Birden çok faktörde birbirine yakın değerler aldıklarından ölçeğe alınmaması uygun bulunmuştur. Bunların dışında kalan ve tek bir boyutta toplanan maddeler de nihai forma alınmamıştır. Toplam varyansın 53.84'ü açıklanmıştır. Faktör analizi sonunda kalan 32 madde 7 faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler maddelerin ortak özelliğine göre anlayış gösterme, yeterli, denetim ihtiyacı, denetmen rehberliği, mesleki rehberlik, sınıf içi iletişim konusunda rehberlik, öğretimsel liderlik, rehberlik ihtiyacı olarak adlandırılmış. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonunda bazı boyutlarda iki madde kalmasına karşın genel güvenilirlik değerleri, toplam varyansın açıklanma oranı ile anlamlılık düzeyinin ölçek geliştirme standartlarına uygun olarak gerçekleştiğinden ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

6. Kaynakça

1. Resmi Gazete, (2011a). *Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Denetmenleri Başkanlıkları Yönetmeliği*, 24 Haziran 2011 Tarih ve 27974 Sayılı Resmî Gazete.
2. Resmi Gazete, (2011b). *Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*, 14 Eylül 2011 Tarihli ve 28054 Sayılı Resmî Gazete.
3. Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve Öğretimde Etik*. Ankara: Pegem A Yayınları.
4. Aydın, İ. (2005). *Eğitimde Denetim*. Ankara: Pegem A Yayınları.
5. Bursalıoğlu, Z. (2000). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Ankara: Pegem A.
6. Öz, F. (2003). *Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Sisteminde Teftiş*, Eskişehir: OGÜ Yayınları, 88.
7. Kayıkcı, K. ve Şarlak, Ş. (2009). *İlköğretimde Denetimin Etkili İşleyişini Zorlaştıran ve Zayıflatan Örgütsel Engeller*, 1. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu, Ankara: 22-23 Haziran.
8. Yavuz, M. ve Yıldırım, A. (2009). *İlköğretim Denetmenlerinin seçimi ve Yetiştirilmelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*, 1. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu, Ankara: 22-23 Haziran.
9. Seylim, E. (2009). *MEB İlköğretim Denetmenleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesinin Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında İlköğretim Öğretmenlerinin ve Denetmenlerinin Görüşleri*, 1. Uluslararası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu, Ankara: 22-23 Haziran.

10. Aksu, M.B. ve Mulla, E. (2009). *İlköğretim Denetmenlerinin İnsan İlişkileri Yeterlikleri*, 1. Uluslar Arası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu, Ankara: 22-23 Haziran.
11. Samancı, O., Taşçıoğlu, N. ve Çetin, İ. (2009). *İlköğretimde Görev Yapan Öğretmenlerin Denetmenlerden Beklentileri*, 1. Uluslar Arası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu, Ankara: 22-23 Haziran.
12. Karaköse, T., Aslan, A. ve Kılıç, L. (2009). *İlköğretim Denetmenlerinin Kurum ve Öğretmen Denetiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler*. 1. Uluslar Arası Katılımlı Ulusal Eğitim Denetimi Sempozyumu, Ankara: 22-23 Haziran.
13. Balcı, A. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
14. Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
15. Popham, W. J. (2000). *Modern Educational Measurement, Practical Guidelines for Educational Leaders*, USA: Allyn and Bacon, A Pearson Education Com.
16. Kubiszyn, T. ve Borich, G. (2003). *Educational Testing and Measurement, Classroom Application and Practice*, Seventh Edition, USA: John Wiley and Sons Inc.
17. Köşgeroğlu, N., Acat, M. B. ve Karatepe, Ö. (2005). Kemoterapi hastalarında Hemşirelik Bakımı Memnuniyet Ölçeği, *Anadolu Psikiyatri Der.*, 6, 75-83.
18. Özgüven, İ. E. (2004). *Psikolojik Testler*, 6. Baskı, Ankara: PDREM Yayınları.
19. Demircioğlu, G. (2009). *Ölçme ve Değerlendirme*, Editör E. Karip, Geçerlik ve Güvenirlilik, 89-121. Ankara Pegem A Yayınları.
20. Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. (4. Basım). Ankara: Pegem A Yayıncılık.